

**Τι πιστεύουν
οι Έλληνες-ίδες
για τη δικτατορία
και το Πολυτεχνείο;**

**ON
ETERON**

Πενήντα χρόνια μετά την εξέγερση του Πολυτεχνείου, τι πιστεύουν οι Έλληνες και οι Ελληνίδες για την 21η Απριλίου, το Πολυτεχνείο αλλά και γενικά για τις δικτατορίες; Αυτά τα ερωτήματα θέσαμε στους 3.058 άντρες και γυναίκες που συμμετείχαν στη μεγάλη πανελλαδική έρευνα «Ακτινογραφία της Ακροδεξιάς» που διενήργησε η aboutpeople για λογαριασμό του Eteron - Ινστιτούτο για την Έρευνα και την Κοινωνική Αλλαγή από τις 17 έως τις 20 Οκτωβρίου 2023.

Η δικτατορία

Στην ερώτηση αν σε ορισμένες περιπτώσεις η δικτατορία είναι ίσως προτιμότερη από τη δημοκρατία,

Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι η συγκεκριμένη ερώτηση αφορά γενικά τη δικτατορία και όχι τη δικτατορία της 21ης Απριλίου,

Οι απαντήσεις με βάση την ηλικιακή κατηγορία των ερωτηθέντων, δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες διακυμάνσεις, με εξαίρεση την ηλικιακή κατηγορία 17-24 όπου το ποσοστό συμφωνίας παρουσιάζεται σχετικά αυξημένο (19%).

Σχετικά αυξημένο είναι επίσης το ποσοστό στους άντρες έναντι των γυναικών (18,6% έναντι 12,9%) και στους έχοντες/ουσες δευτεροβάθμια εκπαίδευσης συγκριτικά με όσες/ους έχουν τριτοβάθμια (20,3% έναντι 13%).

Σε ό,τι αφορά τις κατηγοριοποιήσεις με βάση την ψήφο στις εκλογές του περασμένου Ιουνίου, τα αποτελέσματα είναι τα εξής ως προς τα ποσοστά θετικής απάντησης:

15.0	ΝΔ

5.7	ΣΥΡΙΖΑ

9.1	ΠΑΣΟΚ

4.9	ΚΚΕ

65.9	ΣΠΑΡΤΙΑΤΕΣ

45.6	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΥΣΗ

47.4	ΝΙΚΗ

15.4	ΠΛΕΥΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Σε ό,τι αφορά τις κατηγοριοποιήσεις με βάση την ιδεολογική αυτοτοποθέτηση, τα αποτελέσματα είναι τα εξής ως προς τα ποσοστά θετικής απάντησης:

Αριστερά	6.0
Κεντροαριστερά	7.4
Κέντρο	11.7
Κεντροδεξιά	16.6
Δεξιά	37.3
Δεν πιστεύω σε αυτούς τους διαχωρισμούς	23.0

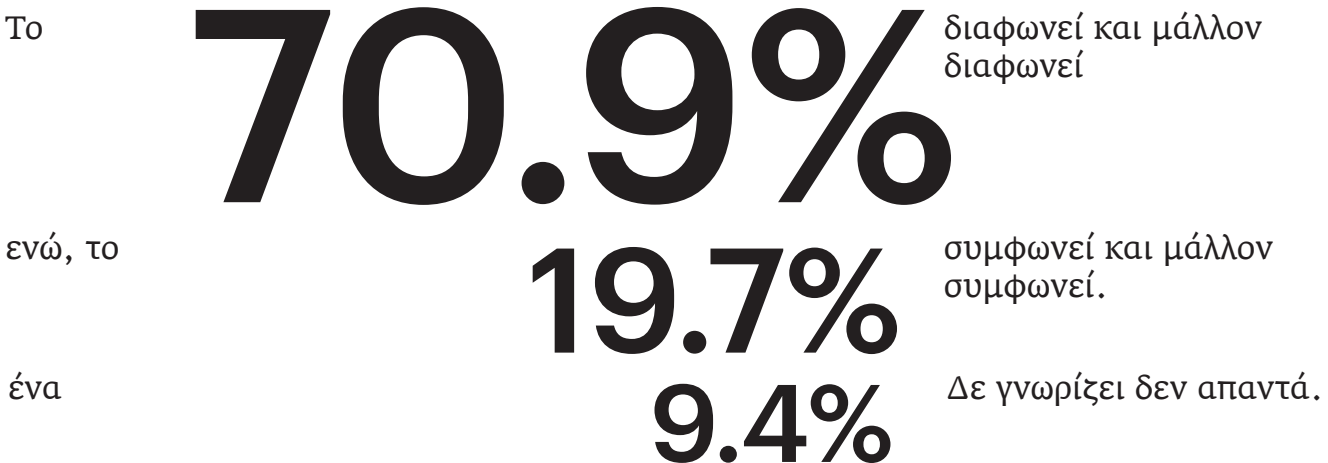
Παρατηρήσεις

Παρα τη μεγάλη δυσαρέσκεια που καταγράφεται για τη λειτουργία της δημοκρατίας (στην έρευνά μας ανέρχεται στο 70,8%), η συντριπτική πλειονότητα των πολιτών υποστηρίζει τη δημοκρατία σε κάθε περίπτωση. Με βάση τη διατύπωση του ερωτήματος («σε ορισμένες περιπτώσεις η δικτατορία είναι προτιμότερη») το 15,7% που απαντάει θετικά, δεν ασπάζεται κατ' ανάγκη στο σύνολό της μια ολοκληρωμένη αντιδημοκρατική/αντικοινοβουλευτική τοποθέτηση. Ωστόσο, αυτή η μερίδα πολιτών είναι σαφώς δεκτική σε τέτοιου είδους ρητορεία. Ειδικά, αν λάβουμε υπόψη ότι οι θετικές απαντήσεις καταγράφονται σχεδόν στο σύνολό τους στη δεξιά αυτοτοποθέτηση, γίνεται αντιληπτό το ιδεολογικό πρόσημό τους.

Σε ό,τι αφορά τις κομματικές προτιμήσεις των ερωτηθέντων, δεν εκπλήσσει ότι οι θετικές απαντήσεις συγκεντρώνονται στα τρία ακροδεξιά κόμματα, με προεξάρχοντες τους Σπαρτιάτες. Ίσως θα έπρεπε να εκπλήσσει ότι καταγράφεται ένα 32,7% στους Σπαρτιάτες που απορρίπτει σε κάθε περίπτωση τη δικτατορία. Επίσης, έχει ενδιαφέρον ότι η διαφορά που υπάρχει στην αποδοχή της δικτατορίας μεταξύ των ψηφοφόρων των Σπαρτιατών και αυτών της Ελληνικής Λύσης και της Νίκης. Οι θετικές γνώμες στους Σπαρτιάτες ανέρχονται στο 65,9%, ενώ στην Ελληνική Λύση στο 46,6% και τη Νίκη στο 47,4% -βλέπουμε δηλαδή μια διαφορά περίπου στις 20 μονάδες. Αξίζει επίσης να σημειωθεί το 15% των θετικών απαντήσεων στους ψηφοφόρους της Νέας Δημοκρατίας.

Η δικτατορία της 21ης Απριλίου

Στο ερώτημα αν η δικτατορία της 21ης Απριλίου είχε και πολλές θετικές όψεις,

Στις απαντήσεις με βάση την ηλικιακή κατηγορία των ερωτηθέντων, η ηλικιακή κατηγορία 17-24 καταγράφει το μικρότερο ποσοστό θετικών απαντήσεων (12,6%), ενώ η ηλικιακή ομάδα 55-64 το μεγαλύτερο (22,8%). Θα μπορούσε να γίνει λόγος και για αντιστροφή της εικόνας σε σχέση με τη γενικής ερώτηση για τη δικτατορία. Ωστόσο, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το 19% του «Δεν ξέρω-Δεν απαντώ» που καταγράφεται στην ηλικιακή ομάδα 17-24.

Σχετικά αυξημένο είναι επίσης το ποσοστό στους άντρες έναντι των γυναικών (22,9% έναντι 16,8%), στους έχοντες/ουσες δευτεροβάθμια εκπαίδευσης σε σχέση με όσες/ους έχουν τριτοβάθμια (25,5% έναντι 16,5%), καθώς και στους διαμένοντες εκτός Αττικής έναντι των κατοίκων του Λεκανοπεδίου (22,3% έναντι 16,6%).

Σε ό,τι αφορά τις κατηγοριοποιήσεις με βάση την ψήφο στις εκλογές του περασμένου Ιουνίου, τα αποτελέσματα είναι τα εξής ως προς τα ποσοστά θετικής απάντησης:

23.9

ΝΔ

6.4

ΣΥΡΙΖΑ

10

ΠΑΣΟΚ

4.7

ΚΚΕ

68.3 ΣΠΑΡΤΙΑΤΕΣ

**56.9 ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΛΥΣΗ**

55.5 ΝΙΚΗ

**16.8 ΠΛΕΥΣΗ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ**

Σε ό,τι αφορά τις κατηγοριοποιήσεις με βάση την ιδεολογική αυτοτοποθέτηση, τα αποτελέσματα είναι τα εξής ως προς τα ποσοστά θετικής απάντησης:

Αριστερά	4.7
Κεντροαριστερά	9.4
Κέντρο	13.8
Κεντροδεξιά	26.1
Δεξιά	50.7
Δεν πιστεύω σε αυτούς τους διαχωρισμούς	27.9

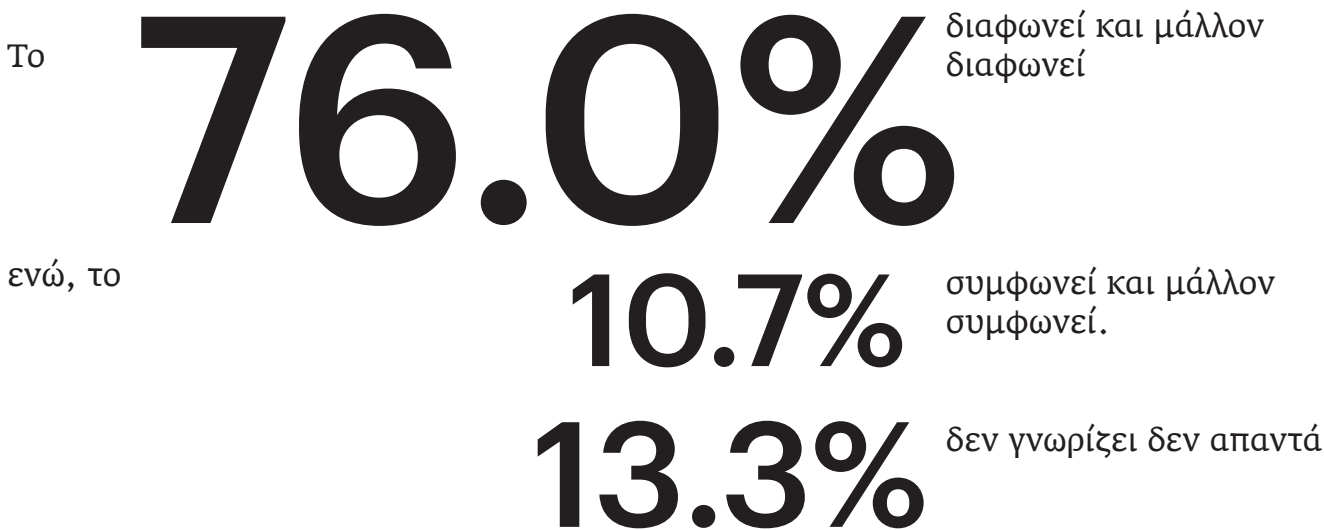
Παρατηρήσεις

Οι θετικές απαντήσεις στην ερώτηση σχετικά με τα υποτιθέμενα «θετικά» της δικτατορίας είναι κατά 4 μονάδες αυξημένες σε σχέση με τις θετικές απαντήσεις στην ερώτηση γενικά περί δικτατορίας. Αν τώρα προσθέσουμε τις απαντήσεις «Δεν ξέρω - Δεν απαντώ» φτάνουμε σε ένα 29,1% που δεν απορρίπτει ολοκληρωτικά τη χούντα. Προφανώς το να πιστεύεις ότι είχε και πολλά «θετικά» η χούντα ή (πολύ περισσότερο) να μην απαντάς δεν σημαίνει πλήρη αποδοχή μιας φασίζουσας ιδεολογίας. Δείχνει όμως αμφιβολία ή και αμφισβήτηση για τις δημοκρατικές αξίες. Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη την κομματική και την ιδεολογική τοποθέτηση όσων απαντούν θετικά, καθίσταται σαφές ότι έχουμε να κάνουμε με συνειδητοποιημένες στάσεις -και γι' αυτό ανησυχητικές.

Τα πολύ υψηλά ποσοστά θετικών ψηφοφόρων στους ψηφοφόρους των ακροδεξιών κομμάτων (Σπαρτιάτες 68,3%, Ελληνική Λύση 56,9%, Νίκη 55,9%) μάλλον είναι αναμενόμενα. Πιο πολύ κάνει εντύπωση κάνει το 23,9% των νεοδημοκρατών που θεωρούν ότι υπήρχαν και πολλά «θετικά» στη δικτατορία της 21ης Απριλίου.

Οι νεκροί του Πολυτεχνείου

Στην ερώτηση για το κλασικό fake news των χουντικών σχετικά με τη μη ύπαρξη νεκρών στην εξέγερση του Πολυτεχνείου,

Με βάση την ηλικιακή κατηγορία των ερωτηθέντων, οι απαντήσεις περί μη ύπαρξης νεκρών είναι πιο αυξημένες στις ηλικίες 55 και άνω, κάτι που καταρρίπτει το στερεότυπο ότι οι νέοι δεν ξέρουν την Ιστορία μας ενώ οι πιο μεγάλοι τη γνωρίζουν καλύτερα.

Αυξημένο είναι επίσης το ποσοστό στους άντρες έναντι των γυναικών (13,8% έναντι 7,6%), κάπως αυξημένο στους/στις έχοντες/ουσες δευτεροβάθμια εκπαίδευσης σε σχέση με όσες/ους έχουν τριτοβάθμια (12,3% έναντι 9,8%), ενώ δεν υπάρχει ιδιαίτερη διαφορά σε όσους-ες κατοικούν εκτός Αττικής έναντι των κατοίκων του Λεκανοπεδίου (10,2% έναντι 11,3%).

Σε ό,τι αφορά τις κατηγοριοποιήσεις με βάση την ψήφο στις εκλογές του περασμένου Ιουνίου, τα αποτελέσματα είναι τα εξής ως προς τα ποσοστά άρνησης ύπαρξης νεκρών στο Πολυτεχνείο:

15.2	ΝΔ

2.6	ΣΥΡΙΖΑ

4.1	ΠΑΣΟΚ

3.8	ΚΚΕ

37.7	ΣΠΑΡΤΙΑΤΕΣ

21.7	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΥΣΗ

19.8	ΝΙΚΗ

7.0	ΠΛΕΥΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Σε ό,τι αφορά τις κατηγοριοποιήσεις με βάση την ιδεολογική αυτοτοποθέτηση, τα αποτελέσματα είναι τα εξής ως προς τα ποσοστά αμφισβήτησης:

Αριστερά	1.9
Κεντροαριστερά	2.9
Κέντρο	8.2
Κεντροδεξιά	21.0
Δεξιά	25.7
Δεν πιστεύω σε αυτούς τους διαχωρισμούς	11.3

Παρατηρήσεις

Η τοποθέτηση περί «μη ύπαρξης νεκρών στο Πολυτεχνείο» συνιστά μια ακραία παραδοξολογία που απορρέει από μια πολύ σκληρή ακροδεξιά τοποθέτηση. Πρόκειται για την άρνηση ενός άριστα τεκμηριωμένου ιστορικού γεγονότος, που θυμίζει (τηρουμένων των αναλογιών) την άρνηση του Ολοκαυτώματος. Κατά συνέπεια, έχουμε σοβαρό λόγο να το τοποθετήσουμε στον σκληρό πυρήνα των ακροδεξιών αντιλήψεων το 10,7% που απαντά ότι δεν υπήρξαν νεκροί στο Πολυτεχνείο. Αν συνυπολογίσουμε 13,3% δεν εκφράζει άποψη, φτάνουμε περίπου στο 1/4 των ερωτηθέντων που είτε πιστεύει είτε αμφιταλαντεύεται για αυτό το έωλο ακροδεξιό fake news.

Σε ό,τι αφορά την Ακροδεξιά δεν εκπλήσσει ότι η άρνηση του Πολυτεχνείου καταγράφει τα μεγαλύτερα ποσοστά της στους Σπαρτιάτες. Εκείνο που θα μπορούσε να εκπλήξει είναι το 63,8% των ψηφοφόρων της Νίκης που αποδέχονται την ύπαρξη νεκρών στην εξέγερση. Να σημειωθεί επίσης ότι στους ψηφοφόρους της Νέας Δημοκρατίας η πλήρης άρνηση καταγράφεται στο 15,2% και το «Δεν ξέρω» στο 15,5%. Δηλαδή ένα 30% των ψηφοφόρων του κυβερνώντος κόμματος είτε δεν πιστεύει είτε έχει αμφιβολίες για το αν υπήρξαν νεκροί στο Πολυτεχνείο.

Γενικές παρατηρήσεις

- Παρά τη γενικευμένη δυσαρέσκεια για τη λειτουργία της δημοκρατίας, η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων (81,8%) απορρίπτει κατηγορηματικά την όποια αντιδημοκρατική εκτροπή.
- Η αμφισβήτηση ή οι αμφιβολίες για τη δημοκρατία εντοπίζονται μόνο στα δεξιά. Δεν έχουμε δηλαδή αμφίπλευρη αμφισβήτηση της δημοκρατίας;. Στην ερώτηση για το αν σε ορισμένες περιπτώσεις η δικτατορία είναι προτιμότερη από τη δημοκρατία, απαντάει θετικά το 6% των αυτοτοποθετούμενων στην Αριστερά και το 50,7% των αυτοτοποθετούμενων στη Δεξιά.
- Στην ερώτηση περί δικτατορίας γενικά, την αντιδημοκρατική τοποθέτηση υιοθετεί το 15,7% κι ένα 4,8% δεν απαντά. Στην ερώτηση περί 21ης Απριλίου την αντιδημοκρατική τοποθέτηση υιοθετεί το 19,7% κι ένα 9,4% δεν απαντά. Στην ερώτηση για τους νεκρούς του Πολυτεχνείου την αντιδημοκρατική τοποθέτηση υιοθετεί το 10,7% κι ένα 13,3% δεν απαντά.
- Με βάση λοιπόν τις απαντήσεις, μπορούμε να διατυπώσουμε την εκτίμηση ότι ο σκληρός πυρήνας όσων εμφορούνται από αντιδημοκρατικές αντιλήψεις είναι στο 10% (όσο περίπου τους είχαμε βρει στην έρευνα Ακτινογραφία των ψηφοφόρων). Υπάρχει ένα δεύτερος κύκλος (πιο χαλαρός) που τείνει ευήκοον ους στην αμφισβήτηση της δημοκρατίας, ο οποίος αγγίζει το 20%. Υπο προϋποθέσεις, φαίνεται να υπάρχει κι ένα κοινό πέρα από τον δεύτερο κύκλο, που δεν θα απέρριπτε α priori ακροδεξιές τοποθετήσεις.
- Προς επίρρωση της εκτίμησης, να σημειωθεί ότι στην έρευνά μας ένα 19,5% δηλώνει ότι η Χρυσή Αυγή θα ήταν ένα χρήσιμο κόμμα αν δεν πραγματοποιούσε εγκληματικές ενέργειες. Ένα 2,8% τη θεωρεί πατριωτικό κόμμα με κοινωνική προσφορά,
- Έχοντας υπόψη και τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας (focus group) που αποτελεί μέρος της Ακτινογραφίας της Ακροδεξιάς, δεν πρέπει να ταυτίζονται οι αντιδημοκρατικές τάσεις που καταγράφονται, με την αποδοχή βίαιων κι εγκληματικών ενεργειών όπως αυτές της Χρυσής Αυγής.
- Όπως ήταν αναμενόμενο, η ισχυρότερη καταγραφή αντιδημοκρατικών απόψεων είναι μεταξύ των ψηφοφόρων των ακροδεξιών κομμάτων, ιδιαίτερα των Σπαρτιατών. Έχει βέβαια ενδιαφέρον ότι δεν υιοθετούν τις αντιδημοκρατικές τοποθετήσεις όλοι οι ψηφοφόροι των ακροδεξιών κομμάτων. Μεταξύ των ψηφοφόρων των Σπαρτιατών, το 32,7% απορρίπτει γενικά τη δικτατορία και το 21,8% το καθεστώς της 21ης Απριλίου, ενώ το 36,4% αποδέχεται ότι υπήρξαν νεκροί στο Πολυτεχνείο. Στο χώρο των ακροδεξιών κομμάτων, οι ψηφοφόροι της Νίκης είναι αυτοί που υιοθετούν τις σχετικά πιο ήπιες τοποθετήσεις.
- Στους ψηφοφόρους της Νέας Δημοκρατίας το ποσοστό όσων ενστερνίζονται αντιδημοκρατικές απόψεις, είναι περίπου στο 15% (15% απάντησαν ότι μπορεί να είναι προτιμότερη η δικτατορία σε κάποιες περιπτώσεις, 15,2% απάντησαν ότι δεν υπήρξαν νεκροί στο Πολυτεχνείο). Το ποσοστό αυτό φτάνει στο 23,9% στην ερώτηση για την 21η Απριλίου.

**ON
ETERON**